

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Adressefelt

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 26/2017

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Anne Lotte Gulbrandsen

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22
nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 30. november 2018

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Marianne Abeler
Edvin Verøy
Trude Marie Nilsen

Konklusjon: Klagen tas til følge. Klager tilkjennes kompensasjon
med 50 % av 65 G. Salærkravet dekkes i sin helhet.

***

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han tjenestegjorde i ██████████ i ██████████ fra ██████████ til ██████████, og i kontingent ██████████ fra ██████████ til ██████████.

Klager ble i vedtak av 10. februar 2016 tilkjent billighetserstatning på kr 350 264 beregnet etter en varig medisinsk invaliditetsgrad på 35 %.

Klager er født og oppvokst i ██████████ som ██████████. Faren er beskrevet som voldelig mot kona og barna, og brødrene var utagerende. Det er beskrevet konkrete voldelige episoder som omfattet slag, kniv og «skudd». Klager har beskrevet forholdene hjemme som vanskelige, men han mener at han ikke hadde psykiske plager som barn og ungdom.

Klager beskriver ungdomstiden som ganske rotete. Etter ungdomsskolen og frem til han dro i militæret tok han seg ulike jobber, de fleste gjennom Manpower. SPK har i sitt vedtak lagt til grunn at klager perioden før han dro til ██████████ 25 år gammel, slet med uro og angst, søvnløshet og gikk med alarmberedskap i kroppen, og at han søkte seg til FN-tjenesten for å komme hjemmefra. Klager mener denne beskrivelsen er uriktig. Han mener at de vanskelige oppvekstforholdene snarere gjorde at han utviklet egenskaper som gjorde ham årvåken og var på mennesker, omgivelser og situasjoner, og at dette var egenskaper som kom til nytte i FN-tjenesten. Han hadde på denne tiden også fast jobb i ██████████ og en egen leilighet i ██████████.

Klager har fortalt at han opplevde flere vanskelige hendelser under tjenesten og beskriver at han gikk i konstant alarmberedskap. Blant hendelsene som opplevdes belastende var en episode der klager ble siktet på av en beruset ██████████ og en episode der han ble angrepet av to ██████████ som kastet ham mot et piggrådsgjerde. I tillegg har klager beskrevet at han lå på et hustak og fikk beskjed om å skyte dersom de som nærmet seg ikke fulgte ordre, at han ble truet med kniv og at det var belastende å gå nattpatrulje. Hendelsene er ikke dokumenterte. Klager har oppgitt å ha hatt søvnproblemer det meste av tjenestetiden. Disse tok til under to måneder etter at han kom til ██████████. Han følte seg sliten. Han har også opplyst at han opplevde en enorm arbeidsbelastning.

Under den siste delen av tjenesten løp han mot en jernbjelke og slo hodet da han deltok på en bombeøvelse. Hendelsen skjedde ██████████. Han fikk et kraftig slag i pannen og falt bakover. Han ble behandlet på sykestuen. Hendelsen er beskrevet i dokumentene fra Forsvaret.

Etter hjemkomst jobbet han i ██████████ fra mai til november ██████████ med kortvarige sykemeldinger. I desember besvimte han på toppen av en sprinkeltrapp og falt ned. Han ble igjen sykemeldt og i 1994 jobbet han i halv stilling og gikk på 50 % attføring. Han brukte mye smertestillende.

Spesialist i medisin og rehabilitering ██████████ skriver 9. mai 1994 at pasienten hadde nakke- og hodeplager med varierende intensitet. Medisinsk invaliditet var vurdert til 15 %.

I 1996 skrev overlege ██████████ at ervervsevnen ble ansett nedsatt med 15-20 % som følge av skader med hodepine, smerter og stivhet i nakke/halsregion.

Det foreligger en omfattende journal fra ██████████ legesenter fra 13. januar 1999. Konsultasjonene gjelder i all hovedsak nakke- og ryggplager. Klager gikk ofte til lege for fysiske plager frem til han falt ut av arbeid i 2010. En whiplash-skade i 1993, prolaps i 2002 og en bilulykke i 2003 forverret de fysiske plagene.

Psykiske plager er nevnt i journalen i et notat av 24. august 2010 hvor det står: «Utbrenthet, ser ingen løsninger. Depresjonssymptomer, nedstemt, sover mye, ser mørkt på det meste. Ingen selvskading.»

■■■■■ blir for første gang nevnt i et notat av 27. oktober 2011 i den samme journalen, hvor det står: «Har opplevelser fra ■■■■■, kan ha elementer av posttraumatisk stress.» Klager falt ut av jobb i 2010 og ble oppsagt i 2011 fra en høyt lønnet stilling som leder ved ■■■■■.

Samme år begynte klager i behandling hos psykolog ■■■■■. Klager var til over 100 samtaler for psykiske plager i nærmere 3 år og ble deretter overført til ■■■■■. Han fikk diagnosen bipolar lidelse fra ■■■■■ 23. desember 2012. Først 19. mai 2015 ble denne diagnosen endret til PTSD.

Klager fikk diagnosen PTSD godkjent som yrkesskade i NAV 1. desember 2015. Skadetidspunktet er satt til ■■■■■, som var da han avsluttet utenlandstjenesten. Klager ble innvilget menerstatning i vedtak datert 17. november 2015 basert på en spesialisterklæring og en tilleggserklæring fra psykiater ■■■■■ Klager ble i vedtak datert 19. juli 2016 innvilget 100 % uførepensjon beregnet etter særreglene for yrkesskade fra NAV.

Krav om kompensasjon ble fremsatt 10. juni 2014.

SPK har innhentet en spesialisterklæring datert 20. desember 2016 fra psykiater Øivind Ekeberg. Erklæringen er utarbeidet etter det særskilte mandatet for kompensasjonsordningen. Ekeberg konkluderer med at det foreligger årsakssammenheng mellom tjenesten i ■■■■■ og de psykiske plagene skadelidte har i dag. Han mener samtidig at skadelidte har en inngangsinvaliditet på 10 %.

SPK har i vedtak av 10. januar 2017 avslått krav om særskilt kompensasjon. Advokat Anne Lotte Gulbrandsen har på vegne av sin klient påklaget vedtaket.

SPK har ikke funnet grunn til å omgjøre sitt vedtak, og saken er derfor oversendt klagenemnda for behandling.

Skadelidte og hans advokat deltok under nemndsmøtet. En representant for SPK var også tilstede.

2. Klagenemndas vurdering

Det er en forutsetning for behandling av saken at kravet ikke er foreldet. SPK har ikke anført foreldelse. Nemnda finner på selvstendig grunnlag å vurdere dette.

Foreldelsesbestemmelsen i forskriften § 11 har følgende ordlyd:

«Krav om kompensasjon etter denne forskrift foreldes tidligst tre år etter ikrafttredelsesdato.

For øvrig gjelder lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer.»

Forskriften henviser til de generelle reglene om foreldelse etter lov-1979-05-18-18 (foreldelsesloven). Etter foreldelsesloven § 2 fremgår det at den alminnelige foreldelsesfrist er 3 år. Loven opererer også med enkelte særskilte foreldelsesfrister for spesielle krav. Foreldelsesloven § 9 angir blant annet en særskilt foreldelsesfrist ved krav på skadeserstatning.

Det er nemndas oppfatning at foreldelsesfristens utgangspunkt skal beregnes etter foreldelsesloven § 9 første ledd. Av foreldelsesloven § 9 første ledd første punktum fremgår det at:

«Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.»

Formuleringen er i rettspraksis formulert som et spørsmål om når klager hadde oppfordring til å gå til saksanlegg med utsikt til et positivt resultat, jf. blant annet Rt. 1992 s. 603. Etter forskrift om særskilt kompensasjonsordning § 11 vil foreldelsesfristen likevel tidligst begynne å løpe fra ikrafttredelsestidspunktet for ordningen. Dette var 1. januar 2010. Klager fremsatte krav om

kompensasjon i juni 2014. Kravet er fremsatt mer enn 3 år etter ikrafttredelsesdato og utgangspunktet er således at det kan være foreldet.

Utgangspunktet for fristløpet for foreldelsesfristen er det tidspunkt, hvor skadelidte fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige, jf § 9.

Klager falt ut av arbeidslivet i 2010. Hans psykiske problemer fremkommer for første gang i legejournalen fra [REDAKTERT] samme år. I et journalnotat fra 27. oktober 2011 i den samme journalen viser at de psykiske problemene til en viss grad ble satt i sammenheng med [REDAKTERT]-tjenesten. Det heter her: «Har opplevelser fra [REDAKTERT], kan ha elementer av posttraumatisk stress.» Samme år begynte klager i behandling hos psykolog [REDAKTERT]. 23. desember 2012 ble han diagnostisert med bipolar lidelse, en diagnose først 19. mai 2015 ble endret til PTSD.

Nemndas oppfatning er klager ikke hadde oppfordring til å til å gå til saksanlegg med et positivt resultat så lenge han ble diagnostisert med en bipolar lidelse. Han hadde på dette tidspunkt ikke foranledning til å stille spørsmål ved om det var rett diagnose, herunder om han dermed kunne være berettiget til en eventuell kompensasjon. Klager ble i disse årene tungt medisinert, noe som trolig påvirket hans evne og initiativ til å undersøke erstatningsordninger. Han hadde heller ingen tilknytning til Forsvaret eller veteranmiljøet. Det fremkommer av sakens dokumenter at kravet om erstatning ble fremsatt snarlig etter at han begynte behandling hos psykolog [REDAKTERT], som satte PTSD som følge av tjenesten i fokus. Det var [REDAKTERT] som foreslo at han skulle søke kompensasjon.

Etter en helhetlig vurdering har nemnda konkludert med at klagers krav ikke var foreldet da han fremsatte krav i juni 2014.

Nemnda går så over på å drøfte sakens materielle sider. Rett på kompensasjon forutsetter i henhold til forskriften § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014.

Nemnda finner i denne sammenheng å presisere at den er uenig i SPKs tolkning av kravet til bevis slik det følger av føringer og praksis. Det skal etter ordningens del I (35 G) foretas en lempeligere bevisvurdering. I presiserende tolkningsnotat fra Forsvarsdepartementet av 7. november 2014 heter det:

«Ved en anvendelse av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, i slike tilfeller kunne gi grunnlag for kompensasjon. Det forutsettes naturligvis at det ikke foreligger holdepunkter for at den psykiske belastningsskaden skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon.»

Tolkningsanvisningen rekker derfor ikke lenger enn forutsetningene for den. Hvis det foreligger tidsnære bevis som gir en forsvarlig bevisbedømmelse av årsaken til personellets plager, er man derfor utenfor området for tolkningsanvisningen, og her gjelder de alminnelige krav til bevis.»

Det er imidlertid klart at egenerklæringer ved dimisjon av den typen klager krysset av på ved hjemkomst, ikke utgjør et slikt tidsnært bevis som fører til at lempelighetsvurderingen faller bort og alminnelige krav til bevis gjelder. Det vises for så vidt både til forarbeidene til forskriften og etterfølgende praksis. Det er en velkjent og erkjent oppfatning at egenerklærings skjemaene alene

generelt sett har svært liten bevisverdi. Dette knytter seg såvel til underrapportering av symptomer som til det faktum at senskader nettopp er senskader, og dermed utvikler seg over tid. Det innebærer at symptomer som umiddelbart er tilstede ikke uten videre fremstår som en psykisk belastningslidelse, selv om de kan utvikle seg i den retning gjennom belastningssymptomer over tid i form av f.eks. søvnproblemer, høy aktivering, ustabilitet mv. Det er nettopp dette som også danner grunnlaget for at kompensasjonsordningen favner flere psykiske belastningslidelser enn PTSD, som allerede var omfattet av eksisterende yrkesskadedekning. Det er derfor etter nemndas syn feil når det i vedtaket ses bort ifra den lempeligere bevisvurderingen på bakgrunn av egenerklæringsskjemaet.

Formålet med de lempeligere krav til bevis, er å fange opp de tilfeller som ligger langt tilbake i tid og hvor det ikke lar seg gjøre å fremskaffe tilstrekkelig med bevis som kan dokumentere at skadelidte ble påført en psykisk belastningslidelse under tjeneste. Ved anvendelsen av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, danne grunnlag for vurderingen av om skadelidte er berettiget til en kompensasjon. I den sammenheng vil konsistensen i skadelidtes forklaring over tid ha særlig relevans, samt om skadelidtes forklaring om psykiske plager er avgitt på et tidspunkt forut for innføringen av kompensasjonsordningen. Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Der det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon.

At skadelidte selv ikke kobler sine plager til tjenesten, selv om det uomtvistelig foreligger psykiske plager, kan ikke uten videre tolkes dithen at tjenesten ikke er årsak. Det påhviler ikke skadelidte å påvise årsaken til psykiske plager, men en tidlig kobling mellom om plager og tjeneste, vil kunne styrke skadelidtes posisjon.

Foreligger nedtegnelser mv som ligger tett opp mot tjeneste, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil de være særlig viktig ved bevisbedømmelsen. Foreligger slike opplysninger, er man utenfor området for tolkningsanvisningen. Tilsvarende gjelder ved vurderingen av nye bevis som sannsynliggjør at skadelidte uansett ville ha fått sine plager eller uansett ville ha falt ut av arbeidslivet.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en avveining av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1572 i Lie-dommen fremkommer:

«Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]»

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): *«Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning».*

Etter forskriften del II gjelder de alminnelige krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevistema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b

som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I.

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse. Det oppstilles da ingen begrensninger for hvilke bevis som skal fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s 1546 og Rt. 2010 s 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

SPK har innhentet en spesialisterklæring datert 20. desember 2016 fra psykiater Øivind Ekeberg. Ekeberg konkluderer med at det foreligger årsakssammenheng mellom tjenesten i [REDAKERT] og de psykiske plagene klager har i dag. Ekeberg mener klager har en inngangsinvaliditet på 10 % på bakgrunn av betydelige belastninger i oppveksten, slik at han har en tjenestebetinget medisinsk invaliditet på 30 %.

Klager har beskrevet en rekke hendelser under tjenestetiden som har vært særlig belastende. Ingen av disse hendelsene anses dokumentert, men nemnda legger til grunn at tjenesten var egnet til å gi psykiske belastningsskader.

Det foreligger ingen dokumenterte psykiske plager etter tjenesten før i 2010, 18 år etter tjenesten. Frem til dette tidspunktet har klager hatt gode stillinger med høy lønn, men har i perioder vært sykemeldt og slitt med å stå i 100 % stilling på grunn av rygg- og nakkeproblemer.

Klager og hans advokat fremholder at klager undertrykte de underliggende problemene fra tjenesten i årene frem til kollapsen i 2010. Han holdt seg flytende ved et stort forbruk av beroligende og smertestillende medisin i tillegg til sovemedisin. Samtidig hadde han et stort forbruk av alkohol. Han klarte seg i arbeidslivet fordi han hadde sjefer som ga ham spillerom og fleksibilitet og fordi han på tross av problemene sine klarte å levere gode resultater. Han unnlot å søke hjelp for psykiske plager fordi han hadde en sterk vilje til og innstilling om å skulle klare seg selv. Sammenholdt med sakens øvrige dokumenter finner nemnda å kunne bygge på denne beskrivelsen. Klager fremstår som troverdig og det er god sammenheng mellom hans forklaringer og den foreliggende dokumentasjon. Det foreligger ikke tidsnære bevis som avviker fra hans forklaring som fremstår som konsistent.

Etter en alminnelig bevisvurdering finner nemnda det sannsynliggjort at klager er påført en psykisk belastningsskade som følge av tjenesten.

Samtidig mener nemnda det er andre hendelser i klagers historie som har betinget deler av hans uførhet. Det er dokumentert at klager hadde en belastende barne- og ungdomstid, hvor han levde under et massivt press. Hjemmet var preget av alkoholmisbruk, og faren var voldelig. Brødrene var utagerende. Ved en anledning påførte den ene broren ham armbrudd som førte til at han måtte ligge på sykehus i lengere tid. Nemnda finner det sannsynlig at det foreligger årsakssammenheng mellom opplevelsene i oppveksten og deler av klagers uførhet. Samtidig har klager vist en ustrakt evne og vilje til å håndtere livet tross belastninger i tidlige år. Det var således ingen realisert inngangsinvaliditet da han dro ut i tjeneste. Men kombinasjonen av tjeneste og tidlige belastninger har påvirket hans samlede psykiske lidelsesbilde.

Klager har i tillegg i mange år slitt med somatiske plager i rygg og nakke som følge av flere ulykker. Plagene vedvarer i dag, og er dokumentert i medisinske journaler.

Etter dette fremstår årsakene til klagers ervervsmessige uførhet som sammensatte. Nemnda finner det etter en vurdering sannsynlig at 50 % av klagers ervervsmessige uførhet skyldes psykiske belastningsskader som står i årsakssammenheng med tjenesten. Klagen tas etter dette delvis til følge, og klager tilkjennes kompensasjon tilsvarende 50 % av 65 G.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 18 875,- inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på åtte timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om

klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

3. Konklusjon

Klagen tas delvis til følge. Klager tilkjennes kompensasjon med 50 % av 65.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning klagen med kr 18 875 inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

***

Oslo, 5. mars 2019

Anne Stine Eger Mollestad
Leder for klagenemnda